

Norsk studentorganisasjon

Holbergs gate 1 / 0166
Oslo
T: 22 04 49 70
E: nso@student.no
W: www.student.no

Høringsuttalelse

Forslag til endringer i universitets- og høyskoleloven, fagskoleloven og opplæringsloven

Dato: 01.10.2021

Høringsuttalelse – Forslag til endringer i universitets- og høyskoleloven, fagskoleloven og opplæringsloven

Norsk studentorganisasjon (NSO) ønsker å takke for muligheten til å komme med innspill på forslag til endringer i universitets- og høyskoleloven, fagskoleloven og opplæringsloven. Dette høringssvaret er i hovedsak strukturert i henhold til høringsnotatet, men inneholder også et punkt om akademisk frihet for studenter til slutt.

NOKUTs oppgaver

NSO syns høringsbrevet godt oppsummerer fordelene og ulempene med de foreslåtte grepene. NSO har ingen merknad til lovendringen, men vil understreke at det er viktig at HK-dir etablerer en aktiv dialog med interessentene sine, inkludert studentene. Direktoratet blir en viktig aktør i sektoren og mangler per nå faste møtearenaer der studentene kan bedrive medvirkning. Den nøyaktige arbeidsdelingen mellom HK-dir og NOKUT er mindre viktig enn at det etableres gode prosesser for at interessenter kan komme med innspill på hva som fungerer eller ikke og som sikrer at studentenes rettigheter ivaretas på en god måte.

Faglig oppfølging - utdanningsplan

NSO støtter forslaget om å tydeliggjøre studieplanenes formål i loven. Endringen gjør at utdanningsplaner i større grad vil bli brukt som et verktøy for å forbedre faglig oppfølging av studenter og kan gi studenter muligheten til å påvirke oppbyggingen av studiet sitt. Det er viktig at utdanningsplanene blir utarbeidet sammen med studentene, slik at de til enhver tid vet hva som trengs for å kunne gjennomføre studieløpet.

Selv om endringen er positiv er det viktig at den følges opp med en dialog med utdanningsinstitusjonene. NSO mener at studenter i så stor grad som mulig skal kunne designe sine egne grader ved å velge emner selv. De store utfordringene i vår tid krever tverrfaglig kompetanse, og studieplaner burde derfor være mulig å tilpasse slik at studenter kan sikre seg den kompetansen de tror de vil trenge i arbeidslivet. Dette burde skje i dialog med fagmiljøet og rådgivere. En oppstramming av ordningen med utdanningsplaner må ikke resultere i system som er mindre fleksible enn de som finnes i dag, slik at det blir vanskeligere for studenter å ta emner inn og ut av planen.

Formuleringer om studenters forpliktelser overfor medstudenter under punktet om utdanningsplan i loven er utydelig og unaturlig plassert. NSO er derfor enig i at den burde strykes.

Læringsmiljøet ved institusjonen

NSO støtter at den vage betegnelsen om at "så langt det er mulig og rimelig" fjernes og at plikt til universell utforming harmoniseres med likestillings- og diskrimineringsloven. NSO mener i tillegg at lovverket må stille konkrete krav til utdanningsinstitusjonene om å jobbe aktivt, målrettet og planmessig og å følge prinsippet om universell utforming. Utdanningsinstitusjonene må ha en handlingsplan for universell utforming som dokumenterer institusjonens arbeid og inngår i institusjonens interne system for kvalitetssikring. Universell utforming inneholder det fysiske, men også det psykososiale, digitale, organisatoriske og pedagogiske rammene for studiesituasjonen. Det er viktig at lovteksten inneholder alle dimensjonene som inngår i universell utforming, slik at det er samsvar med lovteksten om tilrettelegging og læringsmiljø.

NSO støtter Aune-utvalgets forslag om et eget kapittel om læringsmiljø og studentrepresentasjon, for å synliggjøre viktigheten av at studentene skal ha et godt læringsmiljø og andre lovbestemte rettigheter for studentene¹. NSO ser frem til en gjennomgang og en inkludering et eget kapittel om læringsmiljø i loven.

Forslag til ny lovtekst:

§ 4-3 Læringsmiljøet ved institusjonen

(1) Styret har ansvar for at læringsmiljøet på institusjonen er fullt forsvarlig ut fra en samlet vurdering av hensynet til studentenes helse, *trivsel*, sikkerhet og velferd. Utformingen av det fysiske, *psykososiale*, *digitale*, *organisatoriske* og *pedagogiske* læringsmiljøet skal skje i henhold til *prinsipper om universell utforming*. Plikten til universell utforming gjelder ikke utforming som innebærer en uforholdsmessig byrde, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 17.

(5) Institusjonens arbeid med læringsmiljø og *universell utforming* skal dokumenteres og inngå som en del av institusjonens interne system for kvalitetssikring etter § 1-6.

(6) *Styret skal, i dialog med studentene og læringsmiljøutvalget, vedta utvidet mandat og myndighet for læringsmiljøutvalget.*

Tilrettelegging og særskilte (midlertidige) behov

NSO støtter klargjøringen av lovteksten. Presiseringen om hvordan en “uforholdsmessig byrde” av tilrettelegging skal vurderes støttes, og NSO er positive til harmoniseringen med likestillings- og diskrimineringsloven.

Spesifiseringen av hvem som omfattes av begrepet “særskilte behov” har lenge vært ønskelig for NSO, og vi er glade for språklige presiseringer som øker forståelsen av institusjonenes plikter og studentenes krav. Institusjonene er av forskjellig størrelse, faglig profil og organisering. Da er det enda viktigere at alle studenter, uansett utdanningsinstitusjon, sikres et minimum av rettigheter nedfelt i loven.

NSO mener at alle studenter skal ha lik rett til utdanning, uavhengig av deres forutsetninger. Lovverket må stille krav om at utdanningsinstitusjonene jobber aktivt, målrettet og planmessig for å fremme et godt læringsmiljø. Derfor mener NSO at utdanningsinstitusjonene må ha en handlingsplan for tilrettelegging som dokumenterer institusjonens arbeid og inngår i institusjonens interne system for kvalitetssikring. Med rekordantall av nye studenter hvert år øker også mangfoldet som trengs i academia og i arbeidslivet for å løse nye utfordringer. Det er et ønske om livslang læring og å kunne lære hele livet. Studentenes ulike forutsetninger gjør at behovet for tilrettelegging er viktig for å sikre at alle studenter har lik mulighet til utdanning.

Forslag til ny lovtekst:

§ 4-3 b Individuell tilrettelegging ved funksjonsnedsettelse og særskilte behov

(5) *Institusjonens arbeid med tilrettelegging skal dokumenteres og inngå som en del av institusjonens interne system for kvalitetssikring etter § 1-6*

Tilrettelegging graviditet og fødsel

NSO er glade for at Aune-utvalget og NSO sitt ønske om å utdype regelverket knyttet til permisjon under svangerskap og omsorg for barn er tatt videre og at det er foreslått en ny paragraf. NSO er positive til at lovteksten tydelig viser sammenheng mellom tilrettelegging generelt (§ 4-3 b.), permisjon (§ 4-3 c) og tilrettelegging for gravide studenter og studenter med omsorg for barn (§ 4-5). Dette gjør lovteksten enklere å forstå, lese og bruke for studenter og institusjoner.

Permisjon

NSO er positive til at permisjon fra studiene sees i sammenheng med tilrettelegging for gravide studenter og studenter med barn. Høringsbrevet begrunner de foreslåtte endringene med at det er ulik praksis fra institusjon til institusjon, samt innad på institusjoner. Målet med forslaget til endring er å sikre likebehandling. Siden forslaget legger opp til at institusjoner kan gi bedre rettigheter enn lovens minimumsnivå er det uklart hvordan forslaget skal nå målet om likebehandling. NSO støtter at studentene sikres en minimumsrettighet i loven når det gjelder permisjon. En harmonisering av rettighetene mellom institusjonene er mindre viktig. NSO ønsker at studentenes rettigheter skal være så gode som mulige, og støtter institusjoner som gir bedre rettigheter enn lovens minstekrav. Siden ønsket om like rettigheter ikke burde gå på bekostning av de studentene som har bedre rettigheter på grunn av prioriteringer ved sin institusjon støtter NSO lovforslaget, men ikke det uttalte målet.

NSO ønsker å fremheve problematikken i sammenhengen mellom permisjon fra studiet og retten til å motta foreldrestipend fra Lånekassen. I forslaget legger det opp til muligheten for å utvide permisjon mer enn to semestre for gravide studenter og studenter med omsorg for barn. Dette er en vanskelig problemstilling, da rettigheten til foreldrestipend gjelder i 49 uker, uavhengig av om det er mulig å starte å studere igjen etter 49 uker. NSO mener det er nødvendig å gjennomgå hvordan foreldrepermisjon og foreldrestipend kan henge bedre sammen, slik at studenter som får barn i studietiden er sikret både økonomisk og at vedkommende kan komme tilbake til studiene innen rimelig tid.

Læringsmiljøutvalg

NSO er bekymret over at læringsmiljøutvalgets (LMU) direkte rapportering til institusjonsstyret er tatt ut av lovteksten. NSO mener at LMU skal kunne innstille direkte til styret i saker som angår deres ansvarsområde, og jevnlig rapportere til styret når det gjelder status for læringsmiljøet og pågående saker og prosesser. Styret har det overordnede ansvaret for at læringsmiljøet er forsvarlig, og er derfor avhengig av god kontakt med LMU.

NSO har forståelse for at institusjonene er av ulik størrelse og har ulike utfordringer og behov. De har også behov for handlingsrom. NSO mener likevel at læringsmiljøutvalgene skal ha et minstekrav til mandat og myndighet i loven. Dette ønsker vi for å sikre at alle studenter i landet opplever at institusjonen arbeider aktivt med bedring og styrking av læringsmiljøet. Som Auneutvalget selv viste til, vet vi i dag at forskjellene på LMU-ene ved de ulike institusjonene i landet er ganske store. Dette kan føre til svekket vern av studentenes rett på et godt læringsmiljø. Nettopp derfor er det viktig at vi sikrer en tydelig og god felles forståelse av hvilken rolle og hvilket mandat LMU skal ha. NSO mener at institusjonene vil ha handlingsrom til å tilpasse læringsmiljøutvalgenes struktur, organisering og oppgaver i dialog med studentene, selv om loven inneholder et spesifisert minstekrav. Alternativt ønsker NSO at loven skal inneholde at styret ved den enkelte institusjon i dialog med studentene og LMU, skal vedta mandat og myndighet for LMU.

NSO støtter at det skal være mulig å opprette flere læringsmiljøutvalg. Noen utdanningsinstitusjoner har flere campus, og disse kan ha behov for utvalg på hvert av de da et sentralt utvalg ikke vil ha kapasitet til å jobbe like godt med læringsmiljøet på alle. Samtidig mener NSO at alle utdanningsinstitusjoner burde ha et sentralt læringsmiljøutvalg som ser på læringsmiljøet ved institusjonen som helhet. Forskjellige campus kan ha lignende problemer, og kan ha behov for å ta lærdom fra hverandre og å dele ressurser. Hvis man oppretter flere læringsmiljøutvalg burde dette være et supplement til den nåværende ordningen og ikke en erstatning. Nye læringsmiljøutvalg burde opprettes som underutvalg som rapporterer til det sentrale læringsmiljøutvalget ved institusjonen.

Forslag til lovtekst:

§ 4-3 d Læringsmiljøutvalg

- (1) Institusjonene skal ha et sentralt læringsmiljøutvalg som er direkte underlagt institusjonens styre. Institusjonene kan opprette underutvalg til læringsmiljøutvalget ved behov
- (4) Læringsmiljøutvalget skal delta aktivt i spørsmål som angår studentenes læringsmiljø, sikkerhet og velferd. Læringsmiljøutvalget skal også delta i arbeidet med handlingsplaner for institusjonens læringsmiljø og komme med anbefalinger til styret
- (5) Læringsmiljøutvalget skal innstille til styret i saker som angår deres ansvarsområde. Læringsmiljøutvalget skal jevnlig rapportere til styret i status for læringsmiljøet og pågående saker og prosesser
- (6) Studentsamskipnaden skal ha observatørstatus i læringsmiljøutvalget
- (7) Læringsmiljøutvalget skal holdes orientert om klager eller avvik som institusjonen mottar fra studenter, og skal orienteres om og følge opp departementets tilsyn og Arbeidstilsynets tilsynsrapporter som omhandler aspekter ved læringsmiljøet

Klagenemnd

Det er viktig at studenter har rett til å varsle om kritikkverdige forhold ved institusjonen og sikres beskyttelse mot gjengjeldelse, og NSO støtter forslaget. Dette sikrer studentene vern på lik linje med arbeidstakere i arbeidsmiljøloven. Det er avgjørende at studenter skal kunne varsle uten å oppleve gjengjeldelser som følge av varslingen.

NSO mener navnet klagenemnd burde videreføres da det er et veletablert navn, med tydelig funksjon. Høringsnotatet peker på en viktig utfordring når det gjelder klagenemndenes evne til å behandle saker innen rimelig tid. Lang saksbehandlingstid skaper betydelig usikkerhet for studenter, og kan i verste fall sette livene deres på vent. Det er uklart hvordan alternativ 1 i høringsbrevet skal bedre situasjonen. Å doble antall medlemmer i nemnda vil snarere øke saksbehandlingstiden, da det vil bli vanskeligere å finne møtetidspunkt som passer for alle for å bli vedtaksfør og det vil være flere som vil ta ordet på møtene. NSO støtter derfor alternativ 2 i forslaget, som gir muligheten for dagens praksis eller å dele oppgavene på to nemnder. Å dele oppgavene på to kan gjøre det vanskeligere for studentene å forstå hvor de skal henvende seg med sakene sine. Det burde derfor være én mottaker for begge typen saker, og institusjonen det gjelder burde videresende saken til den aktuelle komiteen.

Klage over formelle feil

NSO er positive til å fjerne begrenset kjønnspronomen for å inkludere mangfoldet i studentmassen. NSO er glade for forslagets presisering av arbeidsoppgaver og ansvar. Dette gjør det tydeligere for studentene hvordan loven skal praktiseres. En inkludering av studenter som ikke har klaget over formelle feil og som blir berørt av institusjonens vedtak støttes.

Mentorordning

NSO mener at alle studenter burde gis tilbud om en mentor. Mentoren burde være en faglig ansatt, og tilgangen på mentor burde gjøres til en lovfestet rett. Høringsnotatet viser til at Auneutvalget konkluderte med at vi har for lite kunnskap om effekten av en slik ordning, og i lovforslaget kommer det frem at man ikke ønsker en slik ordning på nåværende tidspunkt.

NSO mener at denne holdningen er for passiv. Innføringen av en mentorordning blir stadig viktigere. Regjeringen har satt både desentralisering og digitalisering av utdanningene på dagsordenen. Desentralisering og digitalisering gjør at avstanden mellom studenter og fagmiljøene ellers kan bli større. Dette må det kompenseres for.

Utdanning handler ikke bare om å gå på forelesninger og å lese bøker. Gjennom kontakt med faglige ansatte utenom den strukturerte delen av utdanningene kan studenter få svar på spørsmål de har om fagfeltet. De kan også oppleve økt tilhørighet, noe som kan øke motivasjonen og gjennomføringsgradenⁱⁱ. En mentorordning kan også gi studenter faglig selvsikkerhet og bedre innsikt i hva man kan bruke utdanningen til, hvis mentoren har bakgrunn fra arbeidslivet utenfor akademienⁱⁱⁱ. Dette kan gjøre overgangen fra utdanning til jobb enklere, og det kan gi faglige ansatte bedre kontakt med de som skal ta det de har lært i utdanningen i bruk.

Mentorordninger kommer i forskjellige former, og burde tilpasses faget det dreier seg om. En lovfesting av krav til faglig mentor burde derfor ikke gå i detalj om hvordan dette skal innføres i praksis. Hva som utgjør en god mentorordning er et universitetspedagogisk spørsmål og burde utvikles i takt med forskningen på temaet.

Forslag til ny lovtekst:

§ 4-x. Mentorordning

Studenter skal få tilbud om en faglig mentor, som skal tilby faglig veiledning, oppfølging og rådgivning i studenter videre progresjon og faglige veivalg

Akademisk frihet

Både Auneutvalget og Underlandutvalget skriver at studenter har akademisk frihet i de situasjonene der de deltar i forskningsarbeid. Auneutvalget skriver at studenter har akademisk frihet når de driver forskning som "lever opp til anerkjente praksiser og standarder i akademien" (s. 135). Dette reflekteres ikke i dagens lovformulering om akademisk frihet (§ 1-5), hvor rett til å velge emne og metode for forskning og utviklingsarbeid kun er koblet til personer med et ansettelsesforhold til institusjonen.

Forskning og utdanning kobles stadig tettere, gjennom forskningsbasert utdanning, studentaktiv og studentinitiert forskning og bruk av forskerlinjer i utdanningene. Studentenes akademiske frihet burde derfor lovfestes slik at det blir enklere for studenter å sørge for at rettighetene deres blir ivaretatt. Det er svært få som vet at man må til forarbeidene for å finne at studenter har akademisk frihet, og dagens lovformulering gir inntrykk av at man må være i et ansettelsesforhold for å ha akademisk frihet. Kierulfutvalget diskuterer studentenes akademiske frihet som en del av sitt arbeid, men NSO mener at siden både Auneutvalget og Underlandutvalget har slått fast at en slik rettighet allerede eksisterer så er det ingen grunn til å vente på resultatet fra Kierulfutvalget.

Forslag til ny lovtekst

§ 1-5 Faglig frihet og ansvar

(5) Ansatte i stilling hvor forskning eller faglig eller kunstnerisk utviklingsarbeid inngår i arbeidsoppgavene og studenter som deltar i forskning eller utviklingsarbeid i henhold til anerkjente praksiser og standarder i akademien har rett til å velge emne og metode for sin forskning eller sitt utviklingsarbeid innenfor de rammer som følger av ansettelsesforholdet eller særskilt avtale

ⁱ [NOU 2020: 3 - regjeringen.no](#)

ⁱⁱ Gravel, Carol A. "Student-advisor interaction in undergraduate online degree programs: A factor in student retention." NACADA Journal 32.2 (2012): 56-67.

ⁱⁱⁱ Renn, Robert W., et al. "School-to-work transition: Mentor career support and student career planning, job search intentions, and self-defeating job search behavior." Journal of Vocational Behavior 85.3 (2014): 422-432.